עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פכ"ח מהל' מכירה הלכה י סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' ריח סעיף יג:
כג ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם ס"ט:
כד ג מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף י:

ואי איכא מילתא יתירא [א](דהוי) לתשעת קבין הדרי איתיביה רבא לר"נ שאם שייר בשדה בית תשעת קבין לאו דזבין ליה כוריים לא דזבין ליה כור ובגנה בית חצי קב לאו דזבין ליה סאתים לא דזבין ליה סאה וכדברי ר"ע בית רובע מאי לאו דזבין ליה סאה לא דזבין ליה חצי סאה בעי רב אשי שדה ונעשית גנה גנה ונעשית שדה מאי [א]תיקו [ב]תנא אם היה סמוך לשדהו אפי' כל שהוא מחזיר לו קרקע [ג]בעי רב אשי בור מהו שתפסיק אמת המים מהו שתפסיק דרך הרבים מהו שתפסיק ריכבא דדיקלא מהו שתפסיק תיקו: ולא את הרובע בלבד מחזיר לו אלא כל המותר: כלפי לייא [ג]תאני רבין בר רב נחמן [ג]לא את המותר בלבד מחזיר לו אלא את כל הרבעין כולן:

מתני' מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר בטל הן חסר הן יתר מדה בחבל הן חסר הן יתר מדה בחבל בטל

ואי איכא [מילתא] יתירא לט' קבין. כלומר אם יש משהו יותר מרובע לכל סאה דהשתא ליכא מחילה כלל לא ברבעין ולא במותריהן חזינן אי הוו כוריים דהשתא הוו להו רבעין דידהו יותר מט' קבין כיון דליכא מחילה הדרי באנפי נפשייהו דכיון דאיכא חשיבות שדה לא תקנו חכמים למוכר ייפוי כח דמעות אלא יחזיר לו קרקע ואי לא הוי הך מכירה אלא בית כור ואיכא קב ומחצה יתר על הרבעין דהוו להו בין הכל ט' קבין הדר. והשתא אסיקנא לר"נ דבכוריים ואע"ג דליכא אלא מותר כל שהוא על הרבעין לא אמרינן יעשה חשבון אלא יחזיר קרקע דכיון דדין מחילה ליכא בהו ושיעור שדה יש למה נכוף הלוקח ליקח האיכא בי רדו יומא ולא מפסיד מוכר מידי אבל בבית כור אחד צריך קב ומחצה מותר על הרבעין להשלים ט' קבין והדר וקיימא לן [כתובות יג.] כר"נ בדיני. כן נראה בעיני פיסקא ופירושא ועיקר. וי"מ ואי איכא יתירות כו' שצריך ט' קבין יותר לבד כל הרבעין כולן וי"מ קב ומחצה צריך תוספת על הרבעין של בית כור האחד דכיון דבבית כור אחד הוי ט' קבין הדרי כולהו וקשיא לי מאי חזית דשדית להאי קב ומחצה על חד בית כור מי' כורין ולאיך ליכא אלא ז' קבין ומחצה לכור אדרבה שדייה אכולהו ויהיה בתורת יעשה חשבון דלא מטי לכל בית סאה אלא טפי מרובע פורתא ועד שיהיה ט' קבין לכל כור וכור לא הוה לן למימר יחזיר א"כ מנלן האי דדי לנו בקב ומחצה תוספת על רבעי בית כור שדייה להאי תוספת אבית סאה ועד דליהוו ט' קבין לאחד מן הסאין לבד מרובע לכל סאה וסאה לא אמרינן דהדרי למוכר. כללא דמילתא כי מעיינת בהו שפיר בהנך לישני לא תמצא טעם וממש בהן אלא כהלכתא בלא טעמא. ברס כך הוא כמו שפירשתי דהיכא דאיכא משהו יתר על כל הרבעין כולן של ב' כורין כיון דמפיק להו מתורת מחילה ליכא למימר בהו ייפוי כח [ד]דלוקח דהא בין כולן חשיבי שדה דאיכא טפי מט' קבין והדרי למוכר ובבית כור אחד בעינן תוספת קב ומחצה על הרבעין להשלימן לט' קבין והדרי למוכר: **מאי לאו דזבין ליה כוריים.** דהא לא קתני ואם שייר בבית כור ט' קבין כדקתני רישא בית כור עפר אני מוכר לך אלמא אפי' בבקעה גדולה קאמר ט' קבין הדרי למוכר וקשיא לר"נ דאמר מחילה הויין כל היכא דלא מטי טפי מרובע לכל סאה: ומשני **לא דזבין ליה כור.** דארישא קאי דאיירי בבית כור ועלה קתני דאי הוו ט' קבין הדרי דאיכא טפי מרובע לכל סאה ונפקא להו מתורת מחילה: ה"ג **ובגנה בית חצי קב מאי לאו דזבין ליה סאתים לא דזבין ליה סאה.** והכי קפריך מאי לאו דזבין ליה סאתים ואפ"ה לא אמרי' נותן רובע לכל סאה ואי איכא יתירתא משהו למילתא דחצי קב הדר הא לא אמרי' אלא כיון דה"ל בין הכל שיעור גנה לא מחיל איניש כרב הונא והדר ואע"ג דלא מטי אלא רובע לסאה. ומשני לא דזבין ליה סאה גנה והלכך רובע הוא דהוי מחילה טפי מרובע יעשה חשבון אבל חצי קב דאיכא שיעור גנה הדר: ה"ג **וכדברי ר"ע בית רובע מאי לאו דזבין ליה סאה לא דזבין ליה חצי סאה.** והכי קפריך מאי לאו דזבין ליה סאה ואפ"ה לא אמרי' נותן חצי רובע לכל חצי סאה דהוי מחילה אלא כיון דהוי ליה בין כל המותרות שיעור גנה הדרי כרב הונא חצי רובע הוי מחילה לחצי סאה כי היכי דרובע הוי מחילה לסאה. ומשני דזבין ליה חצי סאה הלכך חצי רובע הוי מחילה וטפי מחצי רובע יעשה חשבון רובע דהוי שיעור גנה יחזיר. כן נראה בעיני ועיקר וכן מצאתי כתוב בספרים מדויקים. ולשונות אחרים יש ואין בהן ממש [א] ואמרי' בית סאתים שיעור גנה בבית כור שיעור שדה והכל הוא ודבריס ריקים דט' קבין שיעור שדה וחצי קב שיעור גנה וגם מפרשים דלר"ע לית ליה יעשה חשבון בגנה אלא רובע יחזיר פחות מרובע הוי מחילה והכל הבל דהא ודאי אית ליה מחילה כדפרישית דכי היכי דאמרן בשדה רובע לסאה הוי מחילה הוא הדין בחצי רובע לחצי סאה הוי מחילה וכן לגנה חצי רובע לחצי סאה הוי מחילה יותר מחצי רובע לחצי סאה יעשה חשבון לר"ע כמו לרבנן אבל רובע לחצי סאה יחזיר לר"ע ולרבנן יעשה חשבון עד שיהו חצי קב תוספת על חצי סאה דהכי הוי שיעור גנה וגם מפרשים דרובע לסאה בגנה לרבנן יעשה חשבון כיתר מרובע לשדה ופחות מרובע הוי מחילה בגנה כרובע בשדה וכל סברות הללו הבל הן ומטעיין הן: **בעי רב אשי.** מכר לו שדה כגון שמכר לו סאה או סאתים והותירו יותר מב' רבעין לסאתים אבל אינן ט' קבין דהוו להו בתורת יעשה חשבון: **ונעשית גנה.** ביד לוקח קודם שהחזיר לו לא מעות ולא קרקע גדל נהר לכאן או נובע מעין לכאן דה"ל ראוי לגנה כדכתיב והשקית ברגלך כגן הירק (דברים יא): **מהו.** מחזיר לו לוקח למוכר מי אזלינן בתר שעת מכירה רלה נוטל מעות רלה נוטל קרקע או דלמא כיון דתקנתא דרבנן היא משום ייפוי כח דמוכר שלא יפסיד מיעוט קרקע שאין ראוי לכלום השתא דה"ל חצי קב גנה וחשוב שדה לריך שיטול את שלו ויחזיר לו לוקח קרקע ולא מעות. א"נ מכרה כשהיא גנה ונתייבשה ונעשית שדה ביד לוקח מי אזלינן בתר שעת מכירה ויחזיר לו החצי קב ולא מעות או דלמא השתא נמי יש לנו לעשות תקנה למוכר הואיל ונעשית שדה ואין ראוי לו בפני עצמו ואם רלה יטול מעות או קרקע. ונראה בעיני דלוקח קמיבעיא ליה כגון דליכא בין שעת מכר לשעת מדידה אלא תורת חזרה ועשיית חשבון דממה נפשך ליכא מחילה אבל היכא דמעיקרא הוי מחילה ולבסוף לא הוי מחילה ודאי בתר מעיקרא אזלינן כיון דמחל מחל כגון אליבא דרב הונא שמכר לו מתחלה סאתים שדה והיו שם מותר ב' רבעים רובע לסאה דהוי מחילה והשתא נעשית גנה ביד לוקח והוי בתורת חזרה לרב הונא התם ודאי מודי רב אשי דבתר מעיקרא אזלינן שהרי מחל ונתן לו הב' רבעין וכן עיקר: **תנא אם היה.** ההוא שדה שמכר סמוך לשדהו אחר אפילו אם הותיר כל שהוא על ז' קבין ומחצה לכור מחזיר לו קרקע ולא יעשה חשבון דהא חזי לאיצטרופי לשדהו ואע"ג דלא הוי ההוא מותר ט' קבין יחזיר לו קרקע דכיון דלא מפסיד מוכר בחזרת קרקע מידי לא נייפה כחו לכוף הלוקח לקנותו אבל אם הותיר כל שהוא על הבית כור כגון פחות מרובע לסאה א"נ ז' קבין ומחצה לכור דליכא טפי מרובע לסאה ודאי מחילה היא ולא הדר ליה לא קרקע ולא מעות וכן פסק רבינו חננאל. ואית דמפרשי דהאי כל שהוא אפילו פחות מרובע לסאה קאמר דיחזיר ולא מחל הואיל ויש לו שדה בסמוך לזה ולאו מילתא היא דא"כ מאי אהני ליה הן חסר הן יתר דקאמר ליה כדקתני מתני' וא"כ לא אמר הן חסר הן יתר הא אוקמינן [ע"א] דסתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי: **בור מהו שתפסיק.** בין ההוא מותר לשדה ולא יחשב על שדהו ויעשה חשבון. ואם תמלא לומר דאינו מפסיק: **אמת המים מהו.** נראה בעיני דגרסינן דרך הרבים מהו כגון שיש כאן שביל של ט"ז אמה שהולכין ממנו לשדות אבל רה"ר ממש איכא למימר דאין לך הפסק גדול מזה. וכולהו באם תמלא לומר דאינו מפסיק מפרשינן להו: ופרכינן **כלפי לייא.** כנגד מה שונה במשנתנו כאן ולאן הדבר נוטה כדאמרינן בברכות (דף נח.) חלבי לנהרא כגני לייא הקדירות שלמות הולכין לנהר לשאוב בהן מים אבל השבורין להיכן הולכין. וה"נ במתני' איפכא מסתברא דהמותר לא הוי מחילה אבל הרבעין אמרנו דהוו מחילה הלכך ה"ל למיתני כדמתרץ לא את המותר על הרבעים בלבד הוא מחזיר דנימא הרבעין כולן מחולין אלא גם את כל השלשים רבעין של בית כור הוא מחזיר דכיון דאיכא קרקע טובא לא מחל מידי והוא הדין לענין הפחת דכיון דחסר טפי מרובע לסאה לא מחל מידי כדאמרינן לעיל אם בא לנפות מנפה את כולן וכ"ש לענין קרקע כדאמרינן בהמוכר פירות (לעיל דף לד.): **מתני' מדה בחבל כו'.** האומר לחבירו ב' לשונות הללו הסותרין זה את זה בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל הן חסר הן יתר ביטל לשון אחרון זה דהיינו הן חסר הן יתר את לשון הראשון דהיינו מדה בחבל ואפילו פיחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו דס"ל להאי תנא דכל שני לשונות של מכירה שסותרין זה את זה תפוס לשון אחרון דחזר בו בתוך כדי דיבור מן הראשון: ביטל

רבינו גרשום

וסאה רובע הקב כדתני מתני': ואי איכא (יתירא למילתא) [מלתא יתירא]. דאיכא לכור אחד ט' קבין יותר מכולה שאר כורין מהדר ליה כוליה מה שהותיר ליה על כל הכורין אפי' ז' קבין ומחצה דהבא לנפות מנפה את כולה ורב נחמן אתי להקל טפי מרב הונא גבי לוקח דרב הונא אמר ט' קבין אפי' בבקעה גדולה מצטרפין ומחזיר לו ולא אמרו דנותן לכל כור וכור ז' קבין ומחצה כדקתני מתני' ורב נחמן אמר דנותן ז' קבין ומחצה לכל כור וכור ולא מחזיר לו וכדקתני מתני' פיחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו: מאי לאו דזבין ליה כוריים ואם שייר בשדה ט' קבין לא אמרינן דיהיב ז' קבין ומחצה לכל כור וכור. אלמא מחזיר לו אותן ט' קבין וכדרב הונא וקשיא לרב נחמן: ומשני ליה לא דזבן ליה כור ולההוא כור הויא יתר ז' קבין ומחצה כדאמר רב נחמן: ובגנה. דין גנה סאתים ואם הותיר בגנה בית חצי קב מחזיר לו. מאי לאו דזבין ליה ד' סאין ובד' סאין הותיר לו חצי קב אלמא לא אמרי' דיהב לכל כור וכור ז' קבין ומחצה וקשי' לרב נחמן: לא דזבין סאתים. כדין גנה דהיינו אי איכא יתירא למילתא דט' קבין מהדר ליה: בית סאה הוי דין גנה לר' עקיבא ובית רובע גנה מאי לאו דזבין ליה סאתים טפי מגנה אליבא דר' עקיבא ואפי' הכי לא אמרינן דיהיב לכל סאה וסאה בית רובע. לא דזבין ליה סאה: בעי רב אשי. להיכא דשייר בשדה ט' קבין פשיטא לן דמחזיר כדקתני מתני' אבל הא מיבעיא לי להיכא דהותיר שדה מעיקרא ונעשית גנה כשמכרה לו מהו. מי אמרינן דאזלינן בתר מעיקרא ואם שייר בית ט' קבין מחזיר לו ולהיכא דהותיר ז' קבין ומחצה או פחות הגיעו או דלמא בתר השתא אזלינן ואם הותיר ז' קבין ומחצה מחזיר לו דאיכא טפי מחצי קב כדין גנה והם הכי נמי להיכא דהוה גנה מעיקרא והשתא נעשית שדה מהו מי אזלינן בתר מעיקרא להיכא דהותיר חצי קב מחזיר לו או דלמא בתר השתא אזלינן דהוה ליה שדה (ולא) הגיעו תיקו: תנא אם היה אותו שדה שמכר סמוך לשדהו והותיר לו אפי' כל שהוא מחזיר לו קרקע שהותיר ולא הגיעו משום דחזיא ליה דסמוך לשדהו הוא אבל אם פיחת לו כרצונו דמוכר הוא כדאמרי' לעיל ליפות כחו של מוכר אמרי': בעי רב אשי להיכא דסמיך לשדהו ממש אפי' כל שהוא מחזיר לו קרקע בור מפסיק בינתים מהו. שתפסיק והגיעו והכי נמי אמת המים ורשות הרבים וריכבא דדיקלי שורה של דקלים מהו שתפסיק. מי אמרי' דהוה הפסקה ולא הגיעו או לא: כלפי לייא. כלפי מה אתה אומר כן איפוך מסתברא דהכי איבעי ליה למיתנא כשהותיר יותר מן השיעור שמנו חכמים לא המותר בלבד הוא מחזיר לו הלוקח אלא כל הרבעים כולם שהן יותר על כור הוא מחזיר לו דהבא לנפות מנפה את כולן. תני רבין במתני' כדאפרש' ולא את המותר בלבד כו': פיסקא ואם אמר לו כלשון הזה מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר בבת אחת אי אמר ליה הכי ביטל הן חסר הן יתר את מדה בחבל ואזלי' בתר לשון אחרון. ואם פיחת רובע לסאה או הותיר רובע הגיעו. וכן אם אמר לו הן חסר הן יתר מדה בחבל אני מוכר לך

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ז, ב) לעיל דף פג:, ג) לעיל דף לד:, ד) דמוכר. רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ה"ג וכדברי וכו' ואין בהן ממש דאמרי בית סאתים:

מוסף רש"י

לא את המותר בלבד מחזיר. לא את המותר של רובע לכל סאה הוא מחזיר לבדו, אלא את כל הרבעין כולן. כל ל' רבעים של בית כור ומותרותיהם הכל מחזיר, דהיכא דבא לנפות מנפה את כולו (לעיל צד.).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מסורת הש"ס

א) ב"מ קב., ב) שם: לעיל פו: [לקמן קו:], ג) [יבמות סז.], ד) צ"ל ראשון מהרש"ס, ה) רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה הלך וכו' דמספקא להו אי: (ב) תום' ד"ה אבל וכו' מהמחליף פרה בחמור כו' על דרב נחמן דאמר זה אומר של אבותי וזה אומר כו' כל דאלים כצ"ל:

מוסף רש"י

כור בשלשים אני מוכר לך. צריך היה לו למעות כנגד דמי הכור ולא נתכוין שיהא זה קונה פחות מכור ולא יותר מכור אלא כור בצמצום מקנה לו לא פחות ולא יותר, הלכך אם משך ואע"פ שפסק ואפילו ברשות לוקח ובכליו של לוקח לא קנה עד שיהא הכור מדוד כולו, דהכא מדידה מעכבא הואיל והקפיד במכירה פחות מכור ויותר מכור, ומשום הכי יכול לחזור בו מכל המכירה, אפילו כשמדד לו כ"ט סאין חוזר הוא כל זמן שלא נמדד סאה אחרונה, ואע"פ שמשך הכ"ט סאין אינה משיכה מעליא, דכור זה חד מקח הוא ועד דמשיך כוליה לא קני כדאמרינן בפרק הזהב (מז.) דהיכא דמכר לו חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ולא משך את הטלה שניהם יכולין לחזור בהם משום דלא הוי משיכה מעלייתא (לעיל פו: וכעי"ז ב"מ קב:). **ראשון ראשון קנה.** כיון דא"ל סאה בסלע כל סאה וסאה הוה ליה חד מקח ומשיכת כל אחת קנאה (ב"מ קב:) שכל אחד מכירה בפני עצמו היא וכגון דהויא מדה ללוקח ובסימטא, דקני ליה כליו, א"נ ברשות מוכר וכגון דא"ל מעיקרא יקנה לך כליך ברשותי (לעיל פו:).

מוסף תוספות

א. [ד]אפשר לקיים שניהם כגון שירעה עד שיסתאב ויביא בדמיה חציה עולה וחציה שלמים. תוס' הרא"ש ב"מ קב: ב. אע"ג דלר' יוסי חיילי תרוייהו היינו משום דתרי מילי קאמר ואינם פירוש זה לזה. תוס' פסחים נג: ג. [ד]רבנן לא פליגי אלא משום דאמרי המע"ה אבל היכא דאין זה מוחזק יותר מזה ה"נ דמודו דיחלוקו. תוס' שאנץ כתובות יט: ד. כיון דלא בא בתחילת החדש. תוס' כתובות כ. ה. שחייב לו. תוס' שאנץ כתובות יט: ו. דאין יודע אם בכור הוא. תוס' כתובות כ. ז. כשתפס מעיקרא קודם בואם לדין דאכתי לא נולד הספק. תוס' שאנץ כתובות יט:, ועיין ב"מ (ו:) תוד"ה פוטר שכתב וז"ל: שתפס קודם שבאו עדים לפסול השטר דהיינו קודם שנולד הספק.

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ז מהלכות שכירות הלכה ג ועי' במ"מ סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שיב סעיף טו וכמו שפסק הרשב"ס:

כו ב מיי' פכ"ח מהל' מכירה הלכה יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריח סעיף יד:

בטל מדה בחבל הן חסר הן יתר דברי בן ננס: **גמ'** אמר רבי אבא בר ממל אמר רב חולקין עליו חביריו על בן ננס מאי קא משמע לן תנינא א) א מעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהובים לשנה דינר זהב לחדש ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי ואמרו יחלוקו את חדש העיבור אי מהתם הוה אמינא התם הוא דאיכא למימר מיהדר קא הדר ביה ואיכא למימר פרושי קא מפרש אבל הכא דודאי קא הדר ביה אימא לא קא משמע לן אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי בן ננס אבל חכמים אומרים ב הלך אחר פחות שבלשונות זו ולא סבירא ליה והא ג רב ושמואל דאמרי תרוייהו כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה אלא ד זו וסבירא ליה ומי סבירא ליה והאמר שמואל בבא באמצע החדש עסקינן אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף החדש כולו לשוכר אלא

רשב"ם

ביטל מדה בחבל הן חסר הן יתר. ואם פיחת כל שהוא ינכה ואם הותיר כל שהוא יחזיר: **דברי בן ננס.** ופליגי רבנן עליה בגמרא: **גמ' חולקין עליו חביריו.** דלדידהו הוי ממון המוטל בספק וחולקים דמספקא להו אי אמרינן תפוס לשון ראשון או לשון אחרון כדמפרש לקמיה ממתני' דמרחץ. ומיהו רב סבירא ליה כבן ננס כדלקמן בשמעתין [ע"ב] אמרי בי רב איסתרא מאה מעי מאה מעי כו': **תנינא.** בבבא מציעא בפ' השואל: **ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר כו'.** דא"ל הכי מרחץ זה אני משכיר לך בי"ב זהובים לשנה דינר זהב לחדש ואותה שנה שנת עיבור היתה ואי תפסינן לשון ראשון נתעברה לשוכר ולא יתן אלא שנים עשר זהובים לשלשה עשר חדשים כדתנן התם [ב"מ קב.] המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר ואי תפסינן לשון אחרון נתעברה למשכיר וחייב ליתן לו י"ג זהובים כדתנן נמי התם השכירו לחדשים נתעברה השנה נתעברה למשכיר והכא בלשון ראשון השכיר לו בית לשנה ובלשון אחרון השכיר לו לחדשים והרי שתי הלשונות סותרין זה את זה: **יחלוקו.** יתן לו שכר חצי החדש דממון המוטל בספק חולקין דמספקא להו אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון: **אי מהתם הוה אמינא.** דאין חולקין עליו חביריו על בן ננס דהתם נמי מודי בן ננס דיחלוקו משום דאיכא למימר מיהדר קא הדר ביה מלשון ראשון ותפוס לשון אחרון ונתעברה למשכיר ואיכא למימר דלא הדר ביה מלשון הראשון ונתעברה לשוכר אלא פרושי קמפרש דאינו משכיר לו לשנה שלמה ויקבל שכירותו בסוף השנה כדין שכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף אלא מדינר זהב לחדש הוא משכירה כדי שיטול הדינר בכל חדש וגם אם ירצה לחזור בו מלהשכירה לסוף חדש או לסוף שני חדשים יוכל להוציאו מביתו ואינו חייב להעמיד לו בית אחר הלכך כיון דאיכא למימר תפוס לשון אחרון דשמא חזר בו ואיכא למימר תפוס לשון ראשון דדלמא ליכא הכא לשון אחרון כלל אלא פירוש בעלמא לראשון הלכך יחלוקו: **אבל הכא.** במתניתין: **דודאי הדר ביה.** שלשון אחרון מכחיש את הראשון אימא לא פליגי רבנן עליה אלא תפוס לשון אחרון: **קא משמע לן.** רב דחולקין עליו דהתם לא הוי טעמייהו אלא משום דמספקא להו אי תפסינן לשון אחרון או לשון ראשון דכיון דבתוך כדי דיבור אמר שתי הלשונות אין ידוע על איזה נתכוין יותר ולא משום דאיכא למימר דפרושי קמפרש דהא ודאי מכחיש לשון אחרון את הראשון: **הלך אחר פחות שבלשונות.** אחר אותו הלשון שמפחית כחו של לוקח דמספקא (א) ליה אי תפוס לשון ראשון או אחרון ויד המוכר שהוא מוחזק בקרקע שלו על העליונה. הלכך היכא דאמר ליה מדה בחבל והן חסר והן יתר חזינן אם הותיר כל שהוא להכי אמר מדה בחבל ויחזיר ואם פיחת כל שהוא להכי א"ל הן חסר הן יתר שהיה ירא שמא לא יהיה כאן בית כור שלם והגיעו: ומתמה גמרא **זו ולא סבירא ליה.** מדקאמר שמואל זו דברי בן ננס ולא קאמר חלוקין עליו חביריו על בן ננס כי היכי דאמר רב לעיל אלמא לא סבירא ליה כבן ננס דלא אזלינן אחר לשון אחרון אלא מספקא לן כרבנן: **יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה.** ואע"פ שמשך עשרים ותשע אינה משיכה דכוליה חד מקח הוא ועד דמשיך לכוליה לא קני מידי כדאמרינן בפ' הזהב (ב"מ דף מז.) דהיכא דמכר ליה חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ולא משך עדיין את הטלה שניהן יכולין לחזור משום דלא הוה משיכה מעלייתא: **ראשון ראשון קנה.** דכיון דאמר ליה סאה בסלע כל סאה וסאה הוה ליה חד מקח ומשיכת כל אחת קנאתה. אלמא ס"ל לשמואל תפוס לשון אחרון כבן ננס: **אלא זו וסבירא ליה.** דאע"ג דקאמר זו דברי בן ננס לאו משום דלא ס"ל הכי אלא לאשמועינן דפליגי רבנן עליה אתא: **ומי ס"ל.** דתפסינן לשון אחרון: **והאמר שמואל.** עלה דההיא משנה דמרחץ דקתני יחלוקו את חדש העיבור בבא לב"ד באמצע החדש ואמר לו לא מביתי או תן לי שכר החדש הזה עסקינן וכי מספקא לן איזה לשון נתפס אמרינן העמד ממון על חזקתו ומה שדר בה כבר לא מפקינן מיניה דלמא לשון ד) אחרון אית לן למתפס ומה שלא עבר מן החדש או יצא או יתן שכר דאמרינן העמד קרקע בחזקת בעליה. אלמא לשמואל נמי מספקא ליה כרבנן והולך אחר המוחזק: **כולו למשכיר.** העמד קרקע בחזקת בעלים: **בסוף החדש כולו לשוכר.** העמד מעות על חזקתן. ומדמוקי לה שמואל בבא באמצע חדש אלמא ס"ל הכי דאי לאו דס"ל הכי מאי דוחקיה לאוקמה הכי לוקמה בין בבא בתחלת חדש בין בבא בסוף חדש כרב וכרב נחמן דפליגי עליה דההיא משנה בפרק השואל [ב"מ קב:] אלא מדלחיק לאוקמי הכי היינו משום דס"ל הכי ופליג אדרב ואדרב נחמן דפליגי עליה ואתא איהו לתרוצי ולמימר הכי הלכתא: אלא

תוספות

ובא מעשה לפני רשב"ג ור' יוסי ואמרו יחלוקו כו'. משמע מהכא דמספקא ליה לרבי יוסי אי תפוס לשון ראשון או אחרון לשמואל דאוקי לה בבא באמצע החדש ובתמורה (דף כה: ושם) ובמרובה (ב"ק דף עג:) א"ר יוסי תמורת עולה תמורת שלמים דבריו קיימין והיינו תפוס שניהם ובנזיר בפ"ב (דף ט. ושם ד"ה אין) ובמנחות (דף קג: ושם) ובזבחים (דף ל. ושם) ובפסחים (דף נג:) אית ליה לר' יוסי בגמר דבריו אדם נתפס וי"ל דבכולהו לר' יוסי כאילו הוציא שניהן יחד ולהכי הויא הכא ספיקא שהרי סותר זה את זה ואי אפשר לומר כאן שדעתו על שניהן אבל בתמורה ובמרובה להכי קאמר ר' יוסי תפוס לשון שניהן דאין סותר זה את זה א והיא דנזיר ומנחות וזבחים ופסחים דמפרש דבריו קאמר דבגמר דבריו אדם נתפס ב:

אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר. פירוש משום דהוי שוכר המוציא מחבירו עליו הראיה ואפילו הכי בסוף חדש כולו לשוכר משמע דאי תפס מוציא לא מפקינן מיניה וכן משמע בפ' שני דכתובות (דף כ. ושם) דתניא שנים החתומין על השטר ומתו ובאו שנים מן השוק ואמרו ידענו שכתב ידן הוא זה אבל אנוסים היו קטנים או פסולי עדות היו אם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין ופריך ומגבינן ביה תרי ותרי ניניהו ומסיק רב נחמן אוקי תרי לגבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה והשתא לענין מאי קתני בברייתא דאין נאמנין כיון דמוקמינן ממונא אחזקתיה ופירש הקונטרס התם לענין דאי תפס מלוה לא מפקינן מיניה ותימה דאם כן המוציא מחבירו היינו כל דאלים גבר ומאי פריך בחזקת הבתים (לעיל דף לה. ושם) מהמחליף פרה בחמור כו' (ב) עד זה אומר של אבותי וזה אומר כו' דאמר כל דאלים גבר ופירשנו דלאו מסומכוס קפריך דלית הלכתא כוותיה אלא מדסומכוס נשמע לרבנן דהיכא דליכא חזקה דמרא קמא דמודו רבנן לסומכוס דיחלוקו ומאי קשיא והא במחליף פרה בחמור אמרו רבנן דהמע"ה ואי תפס מוציא לא מפקינן מיניה כל שכן גבי זה אומר של אבותי דאין שום אחד מהן מוחזק דאמרינן כל דאלים גבר ויש לומר דמסתברא ליה במחליף פרה בחמור דאיכא חזקת מרא קמא ולא אמרי רבנן יחלוקו אלא המוציא מחבירו עליו הראיה כיון דאית ליה חזקה אבל היכא דאין מוחזק זה יותר היה לב"ד לומר להם שיחלוקו ולא להניחם לתפוס דאפילו רבנן מודו הכא לסומכוס ג אבל קשיא בפרק קמא דבבא מציעא (דף ו: ושם ד"ה פוטר) מסיק גבי ספק בכור דתקפו כהן מוציאין אותו מידו אלמא היכא דאמרינן המע"ה לא מהניא תפיסה ויש לומר דבשמעתין היינו טעמא דכי לא בא עד סוף החדש דאמרינן לאודויי הוא דאודי ליה ד לפיכך כולו לשוכר אבל בא באמצע החדש נראה דלא שייך כל כך אודויי אודי על חצי החדש ואי אודי ה) [אודי על הכל ומש"ה] יחלוקו והיא דפ"ב דכתובות (דף כ. ושם) מצי' למימר משום דקא טעין טענת ברי ה מהניא ליה תפיסה אבל בספק בכור לא בא הכהן אלא מכח ספק ו אי נמי להכי נפקא מינה דאין נאמנין דאי תפס המלוה קודם שנולד הספק ז לא מפקינן מיניה ובכתובות מפורש יותר: אלא

רבינו גרשום

ביטל מדה בחבל הן חסר הן יתר דאזלי' בתר מדה בחבל דלשון אחרון הוא מדה בחבל כדברי בן ננס דס"ל דאזלינן בתר לשון אחרון: אמר ר' אבא בר ממל חלוקין עליו חביריו על בן ננס. דלא אזלינן בתר לשון אחרון: בשנים עשר עשר זהובים לשנה והזכיר גם מדינר זהב היינו זהוב לחדש שכך מגיע: יחלוקו את חדש העיבור. דיתן לו חצי זהוב וחצי מפסיד המשכיר דאם איתא דלא הוו חלוקין עליו חביריו

רבינו גרשום (המשך)

כולו זהוב של חדש העיבור למשכיר הוה ליה למימר דהיינו תפוש לשון אחרון אלא ש"מ דחלוקין עליו חביריו דלא אזלינן בתר לשון אחרון ומאי קאתא לאשמועינן ר' אבא. ומשני טובא אתא לאשמועינן דאי מהתם ליכא למיפשט מינה דלא אזלינן בתר לשון אחרון דהוה אמינא התם הוא בדין דיחלוקו דהיכא דאמר משכיר לשוכר מעיקרא בי"ב זהובים לשנה והדר אמר מדינר זהב לחודש מיהדר קא הדר ביה ממילתא קמייתא משום הכי אמר לסוף מדינר זהב לחודש דלא מחיל ליה את חודש העיבור ובדין הוא דכוליה א) יהיב ליה את דינר ואיכא למימר נמי דפרושי קא מפרש ליה והכי קאמר י"ב זהובים לשנה דהיינו לכל חודש וחודש דינר ובדין הוא דלית ליה ליה למשכיר כלום מאותו דינר הואיל דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי הוה ליה ממון המוטל בספק וכל ממון המוטל בספק חולקין ומשום הכי הכא חולקין את חודש העיבור ולא מצינן למיפשט מהכא דסבירא להו לרבנן דלא אזלי' בתר לשון אחרון אבל הכא במתני' להיכא דאמר ליה מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר דודאי הדר ביה מהא דאמר ליה מדה בחבל ואזיל בתר הן חסר הן יתר אימא לא דלא הוו חלוקין עליו חביריו על בן ננס אלא אזלי' בתר לשון אחרון דלא גמר ומקני ליה מאי דקאמר ליה מעיקרא קמ"ל ר' אבא דאפי' הכי חלוקין עליו חביריו ולא אזלינן בתר לשון אחרון: אחר פחות שבלשונות. אחר לשון שהוא קצר בין דאמר ליה מדה בחבל הן חסר הן יתר ובין דאמר ליה הן חסר הן יתר מדה בחבל לא ביטל האי מקמי האי ואזלינן בתר מדה בחבל דהיינו פחות שבלשונות דלשון קצר הוא: מדקאמר שמואל זו דברי בן ננס מכלל דלא סבירא לבן ננס. והא רב ושמואל דאמרי תרויהו וכו' יכול לחזור בו אפי' בסאה האחרונה בין לוקח בין מוכר. משום דכל הכור מלא התנה לו ואכתי אינו מלא הלכך כל זמן שאינו מלא יכול לחזור בו: כור בל' סלע סאה בסלע דהיינו לשון אחרון דקאמר סאה בסלע ראשון ראשון סאה סאה שמדד קנה אלמא דאזלינן בתר לשון אחרון אליבא דשמואל וקשיא דשמואל אדשמואל: אלא זו דברי בן ננס וסבירא ליה כבן ננס דאזלינן בתר לשון אחרון: והאמר שמואל. משום הכי יחלוקו את חדש העיבור בבא המשכיר לתבוע שכירות באמצע חדש העיבור ונותן לו מחצי חודש הבא: אבל בבא המשכיר לתבוע בתחלת החדש כולו יהיב למשכיר משום דהאי דתפיש תפיש ואם איתא דסביר לשמואל דאזלינן בתר לשון אחרון אפי' בא המשכיר בסוף החדש כולו למשכיר מיבעי ליה דהא קאמר מדינר זהב לחדש דהיינו לשון אחרון וקשיא דשמואל אדשמואל:

א) נ"ל ובדין הוא דכוליה דינר יהיב ליה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פכ"ז מהל' מלוה הלכה טז ועי' בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין לד טור ש"ע ח"מ סי' מב סעיף ה וע"ש והלך אחר פחות שבלשונות:

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ז, ב) [ע"א], ג) בס"א נוסף: האיטלקי,

אלא לעולם זו ולא סבירא ליה והתם טעמא מאי משום דתפיס הכא נמי הא תפיס אמר רב הונא אמרי [א]בי רב איסתרא מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא מאי קמ"ל תפוס לשון אחרון הא אמרה רב חדא זימנא דאמר רב אי הואי התם הוה יהיבנא כוליה למשכיר (א) (אי איתמר הא ולא איתמר הא הוה אמינא מיהדר קא הדר ביה אבל הכא) מהו דתימא פרושי קא מפרש קמ"ל:

מתני'

אלא לעולם זו ולא סבירא ליה. הוי מצי לשנויי כדאמרינן לעיל דגבי משכיר איכא למימר מיהדר קא הדר ביה ואיכא למימר פרושי קא מפרש אבל הכא (ב) איכא למימר מיהדר קהדר ולעולם זו וסבירא ליה אלא אע"ג דשני הכי לעיל לא משמע ליה שיהא כן עיקר הטעם ולא עביד מיניה לעיל אלא צריכותא בעלמא ועוד כדפירש הקונטרס דזו משמע דלא סבירא ליה הכי: **פרושי קא מפרש.** פי' הקונטרס דהכי קאמר ליה בשנים עשר זהובים לשנה לפי שאני סבור שהיא פשוטה אבל אם היא מעוברת אני רוצה שתתן לי דינר זהב לחדש[א] ולא גרסינן לפי זה אי איתמר בהא ולא איתמר בההיא דעל זה אינו מפרש כלום דמאי לא שמעינן לההיא דהמשכיר מההיא דאיסתרא אלא הכי גרסינן מהו דתימא פרושי קא מפרש כו' ובשם רש"י פי' דפרושי קמפרש קאי אההיא איסתרא מאה מעי כלומר סלע גדול ששוה מאה מעי[ב] ושפיר גרים אי איתמר בהא ולא איתמר (ג) בהא ולא תקשה לפרש"י מאי לא שמעינן ההיא דאיסתרא מההיא דאמר רב ואילו הואי התם יהיבנא כוליה למשכיר דהוה אמינא טעמא דרב לא משום תפוס לשון אחרון אלא משום דקרקע בחזקת בעלים קיימת[ג] וא"ת לפירוש רש"י היכי תיסק אדעתין דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ולעולם רב כרבנן דאמרי הלך אחר פחות שבלשונות הא תנן בגט פשוט (לקמן דף קסה: ושם) כתב זוזי מאה דהוו קיימי סלעים עשרין אין לו אלא עשרין זוזי מאה דהוו קיימין סלעין תלתין אין לו אלא מאה אלמא אע"פ שמפרש בהדיא אמרינן הלך אחר פחות שבלשונות ויש לומר דשאני ההיא דגט פשוט שרחוקין זה מזה ולא שייך כולי האי פירושי קא מפרש ומתיישב כאן פי' הקונטרס יותר[ד] משום דמעיקרא הקשה הא אמר רב חדא זימנא משמע דפריך אמאי איצטריך ההיא דאיסתרא ומשני דאיצטריך דלא הוה שמעינן ממשכיר דתפוס לשון אחרון דהוה אמינא דפרושי קא מפרש ומיהו בהשואל (ב"מ דף קב: ושם ד"ה הוה) יתכן טפי כפרש"י דקאי בההוא דמשכיר ופריך והא אמר רב חדא זימנא הכא גבי איסתרא[ה] ולרבי יצחק נראה דפרושי קא מפרש דהכא היינו ממש כההיא דלעיל והכי פירושו אי איתמר בההיא דאיסתרא ולא איתמר בההיא דמשכיר הוה אמינא פרושי קא מפרש ההיא דמשכיר ויהא כולו לשוכר דלא אמרינן תפוס לשון אחרון
דלא

אלא לעולם. האי דקאמר זו לדברי בן ננס היינו משום דלא סבירא ליה תפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא ואזלינן בתר חזקה כרבנן דאמרי הלך אחר פחות שבלשונות. ודקשיא לך מהא דרב ושמואל דראשון ראשון קנה דמשמע תפוס לשון אחרון לאו היינו טעמא דהוא הדין אי אפיך ואמר סאה בסלע כור בל' אני מוכר לך דראשון ראשון קנה משום דמספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון אזלינן בתר חזקה: **דהתם.** גבי מרחץ טעמא מאי יחלוקו משום דתפיס כל אחד החצי כדאוקימנא (ב) בבא באמצע החדש והוא הדין לרבנן דאזלי' בתר פחות שבלשונות שהמוכר מוחזק הוא וכגון שקבל כבר הדמים. הכא נמי גבי ראשון ראשון קנה היינו טעמא דהוא תפיס דמה שתפס לא מפקינן מיניה ולא משום לשון אחרון דהוא הדין אי אמר איפכא. והא ליכא למימר דשמואל כבן ננס סבירא ליה דתפוס לשון אחרון כדאמר ראשון ראשון קנה דמשמע תפוס לשון אחרון והאי דאוקי למתני' דהתם בבא באמצע חדש כו' היינו טעמא כדאמרן לעיל דאיכא למימר מיהדר קמהדר ביה ואיכא למימר פרושי קמפרש אבל היכא דודאי קהדר ביה סבירא ליה תפוס לשון אחרון כבן ננס ליכא למימר הכי דכיון דאמר זו לדברי בן ננס משמע דלא סבירא ליה ועוד דהא לא פליג שמואל עליה דרב דאמר חלוקין עליו חביריו על בן ננס ואשמועינן דההיא משנה דמרחץ רבנן היא ולא מספקא לן אי פרושי מפרש אי לא אלא ודאי מיהדר הדר ביה ומכחיש לשון אחרון את הראשון ואפ"ה קתני יחלוקו דלא אמרינן תפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא וכיון דאשמועינן רב התם גבי מרחץ מיהדר קהדר ביה ולאו פרושי קא מפרש שמואל נמי הכי סבירא ליה ועוד דשמואל נמי קאמר אבל חכמים אומרים כו' אלמא סבירא ליה דההיא משנה דמרחץ רבנן היא. ומיהו ליתא הלכתא כרב דאמר בסמוך אי הואי התם הוה יהיבנא כוליה למשכיר דתפוס לשון אחרון כבן ננס ולא כשמואל דאוקמה בבא באמצע החדש אלא כרב נחמן דפליג עלייהו התם [ב"מ קב:] ואמר קרקע בחזקת בעליה עומדת ואפילו בא בסוף החדש כולו למשכיר שהספק לאו עכשיו נולד שמתחלת החדש נולד והעמד קרקע על חזקתו ונמצא שדר (א) על בית של חבירו וצריך להעלות לו שכר ואע"ג דאפיך מיפך וא"ל מעיקרא מדינר זהב לחדש בשנים עשר זהובים לשנה קאמר רב נחמן נמי כולו למשכיר דטעמא לאו משום תפוס לשון אחרון הוא אלא ספוקי מספקא ליה כשמואל רביה וספיקא

שדי לה אתחלת החדש וקרקע בחזקת בעליו תעמידנו והכי הלכתא דאמרינן בפרק המקבל [ב"מ קי.] והא קיימא לן כרב נחמן דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת התם לאו מלתא דעביד לאיגלויי היא כו'. וגבי מתני' דהכא נמי ליתא הלכתא כבן ננס לתפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא כשמואל וכרב נחמן וקרקע בחזקת בעליה עומדת והלך אחר פחות שבלשונות כרבנן ויד מוכר על העליונה. וגבי כור בשלשים סאה בסלע נמי כיון דמטלטלי נינהו מודי רב נחמן דראשון ראשון קנה דמאי דתפיס תפיס דבקרקע הוא דאמרינן לעולם בחזקת בעלים הראשונים קיימא דקרקע אינה נגזלת אבל במטלטלין הלך אחר המוחזק משניהם: בפ"ק דסנהדרין (דף יז:) אמרי בי רב [רבן] הונא והאמר רב הונא אמרי בי רב אלא רב המנונא כלומר כל היכא דאמרינן אמרי בי רב דמשמע תלמידי דרב היינו רב המנונא שהיה תלמידו של רב ואמר ההלכה משמו של רב והכי מוכח לקמן דפרכינן והא אמרה רב חדא זימנא: **איסתרא מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא.** אמר לחבירו בכמה חפץ זה אמר ליה איסתרא מאה מעי ונתרצו מאה מעי חייב לו ואם אמר מאה מעי איסתרא חייב לו איסתרא: **תפוס לשון אחרון.** כבן ננס. איסתרא סלע מדינה והוא חצי דינר שהוא שמיני שבסלע צורי כדאמרינן בהחובל בהתוקע לחבירו (ב"ק צ:) וחצי דינר תשעים ושש פרוטות שהפרוטה אחד משמונה באיסר[ג] והחצי דינר שלש מעות כסף שהוא ו' פונדיונין והפונדיון שני איסרין הרי שנים עשר איסרין לחצי דינר תן לכל איסר ח' פרוטות הרי תשעים ושש נמצא מאה מעי דהיינו ק' פרוטות יתירים על איסתרא ארבע פרוטות. מעות סתם היינו פרוטות של נחשת והכי מוכח בפרק הזהב (ב"מ מה.) דאמרינן תא שמע הפורט סלע ממעות מעשר שני ב"ש אומרים בכל הסלע מעות כו' השתא לב"ש לגבי פריטי מחללינן כו' אבל של כסף שיש ששה בדינר נקראין מעות כסף: **אי הואי התם.** כשבא מעשה לפני ר"ש בן גמליאל ולפני ר' יוסי ואמרו יחלוקו: **הוה יהיבנא כוליה למשכיר.** משום דתפוס לשון אחרון: **מהו דתימא.** לאו משום דאית ליה תפוס לשון אחרון קאמר יהיבנא כוליה למשכיר אלא משום דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא מיהדר הדר ביה כלל אלא נתכוין ליטול דינר זהב לכל חדש והיה ירא שמא תתעבר השנה ופירש הך שנה דאמרי לך י"ב דינר לשנה לא בשנה מעוברת קא אמינא אלא בשנה פשוטה שמגיע דינר לכל חדש דכל היכא דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא יסתרו הלשונות זו את זו יש לנו לומר דמפרש הוא ואינו חוזר מדיבורו והלכך ודאי אזיל בתר לשון אחרון דפירוש הוא לראשון. אבל איסתרא מאה מעי שהאיסתרא צ"ו פרוטות וסותרין הלשונות זה את זה והאי דקאמר איסתרא מאה מעי כאילו אמר צ"ו מעות מאה מעות דמי אלא שכך היו רגילין לדבר בקולר לשון לקרות לצ"ו פרוטות איסתרא התם קאמר רב הלך אחר המוחזק כשמואל ורבנן דפליגי אבן ננס: **קמ"ל.** רב דכבן ננס סבירא ליה והך דאיסתרא מאה מעי לבסוף איתמר כן נראה בעיני. ובבבא מציעא פרק השואל [ב"מ קב:] הכי גרסינן ליה מהו דתימא פרושי קמפרש קמ"ל ולא גרסינן אי מהתם הוה אמינא פרושי קא מפרש דבהא דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ליכא למימר דודאי איסתרא הוי פחות ממאה מעי ודמי ממש למתניתין דהן חסר הן יתר מדה בחבל. ורבינו זקני ז"ל בבבא מציעא (דף קב:) כך פירש אי מהתם הוה אמינא טעמא דאיסתרא מאה מעי לאו משום דתפוס לשון אחרון אלא דהאי כוליה חד לשון הוא אלא פרושי קמפרש סלע גדול שיהא שוה מאה פרוטות וכי אמר ליה מאה מעי איסתרא הכי אמר ליה מאה פרוטות רעות שאין שוות אלא סלע ולא נהירא לי כלל דהא רב לאו דוקא איסתרא נקט דהוא הדין אי קאמר צ"ו פרוטות דליכא למימר פרושי קמפרש כי קאמר אחרי כן מאה פרוטות ועוד אדרבה מתניתין איכא למימר פרושי קמפרש [בשני עניינים] כדאמר לעיל וכדפרישית לבסוף. והשתא דסבירא ליה לרב תפוס לשון אחרון בעינן לפרושי הא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כור בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה לרב טעמא משום תפוס לשון אחרון ואי אפיך מיפך לומר סאה בסלע כור בשלשים לא קנה עד שימשוך סאה אחרונה ולשמואל דמספקא ליה ואוקימנא לדידיה משום דמאי דתפיס תפיס בתרווייהו אמרינן ראשון ראשון קנה:

מתני'

רבינו גרשום

אלא לעולם זו ולא סבירא ליה. דאזלינן בתר לשון אחרון וגבי משכיר מרחץ לחבירו בי"ב זהובין לשנה מדינר זהב לחודש טעמא מאי אמר שמואל בא בתחלת החדש כולו למשכיר משום דהמשכיר תפיס דאכתי לא עמד באותו המרחץ השוכר אותו חדש העיבור והכי נמי להיכא דבא בסוף החודש כולו לשוכר דהא תפיש השוכר שכבר עמד בו החדש כולו ולהכי בבא באמצע החודש דתפיש האי כי האי יחלוקו והכי נמי להיכא דאמר ליה כור בל' סאה בסלע אני מוכר לך משום הכי ראשון קנה דהא תפיש כל סאה וסאה ולא משום הכי דאזלינן בתר לשון אחרון אבל גבי רישא יכול לחזור בו דהא לא תפש כל הכור משלם ואיהו אתני ליה למזבן כל הכור כשהוא שלם ולא לחצאין: אמר רב הונא אמרי בי רב. משמע דרב להיכא דאמר ליה שכיב מרע בעל פה או בשטר הבו לפלוני איסתרא מאה מעי אזלינן בתר לשון אחרון ויהבי ליה מאה מעי. אמר הבו ליה מאה מעי איסתרא יהבו ליה א) בסלע איסתרא: והא אמרה רב זימנא חדא. דאזלינן בתר לשון אחרון דאמר אי הואי התם היכא דשכר מרחץ לחבירו בי"ב זהובין לשנה מדינר זהב לחודש יהיבנא ליה דינר זהב כוליה למשכיר אפי' בא המשכיר בסוף החדש שמשום דאזלינן בתר לשון אחרון: ודאי התם לעניין מרחץ פשיטא ליה דכוליה למשכיר דאזיל בתר לשון אחרון אבל הכא באמרי בי רב מהו דתימא סד"א האי דקא יהבי ליה מאה מעי לאו משום דאזלינן בתר לשון אחרון אלא פירושי קמפרש כלומר כי האי איסתרא קאמינא דיהבי לי' דליהוי שוה מאה מעי להכי קאמר מאה מעי קמ"ל דלהכי הדר אמר מאה מעי איסתרא דאזלינן בתר לשון אחרון:

א) נ"ל יהבו ליה סלע דהיינו איסתרא

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה דהתם וכו' ונמצא שדר בשל בית חבירו כצ"ל ותיבת על נמחק: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' אבל הכא מיהדר כצ"ל ותיבות איכא למימר נמחק: (ג) ד"ה פרושי וכו' ולא איתמר בההוא ולא תקשה וכו' דאמר רב אילו הואי:

מוסף תוספות

א. דנהי דלעיל אמרינן פרושי קא מפרש לתועלת השוכר (עיי' רשב"ם לעיל ד"ה אי מהתם) איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי. ר"ן. ב. אבל גבי מרחץ כרבנן ס"ל ומספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון, אבל השתא מייתורא שמעינן דודאי משום דתפסינן לשון אחרון הוא. ריטב"א. ג. שהספק לא עכשיו נולד אלא מתחילת החדש נולד והעמד קרקע על חזקתו ונמצא שדר בשל חבירו וצריך להעלות לו שכר. רש"י ב"מ קב: ד. דכל היכא דפריך והא אמרה חדא זימנא מהדר תלמודא לתרוצי דלא ידעינן קמייתא מבתרייתא. שיטמ"ק בשם תוס' הרא"ש. ה. הלכך צריך לפרש התם כפי' רש"י ז"ל והכא כפי' רשב"ם ז"ל. שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מתני' בסימניו ובמצריו (ו) פחות משתות הגיעו עד שתות ינבה: **גמ'** איתמר רב הונא אמר [ב]שתות כפחות משתות רב יהודה אמר שתות כיותר משתות רב הונא אמר שתות כפחות משתות הכי קאמר פחות משתות ושתות בכלל הגיעו יותר משתות ינבה רב יהודה אמר שתות כיותר משתות הכי קאמר פחות משתות הגיעו עד שתות ושתות בכלל ינבה מיתיבי בסימניו ובמצריו פיחת שתות או הותיר שתות הרי הוא כשום הדיינין הגיעו והא שום הדיינין דשתות כיותר משתות הוא אמר לך רב הונא ולטעמיך הגיעו קא תני (ז) **אלא כשום הדיינין ולא כשום הדיינין כשום הדיינין לשתות ולא כשום הדיינין דאילו התם בטל מקח ואילו הכא הגיעו** רב פפא זבן ארעא מההוא גברא אמר

מתני' בסימניו ובמצריו. תימה לתכירו בית כור עפר מני מוכר לך בתוך סימניו והמצרים הללו שאתה רואה כל קה לך: (ג) **פחות משתות הגיעו.** להיינו טפי מרובע לפלה כפלי כפלים דשתות היינו קב לפלה וס"ע טעמא דלא אמי להן מסר הן יתר להתם הוי שיעוריה ברובע לפלה מבל הכא נעי טפי להא כיון דלתר בית כור עפר מני מוכר לך כהן מסר הן יתר מי כלתוקימנן לעיל(ד) והשתא לתמר בית כור בסימניו ובמצריו מני מוכר לך מטפינן שיעורא ותמרי' אפילו פחות משתות הגיעו לכיון להרלה לו המצרים כמלן דזבין ליה שדה זו שתמת מתי כמות שהוא בין קטן בין גדול אלא לתהני מאי לתמר בית כור שיכה קרוב לבית כור שהיו מוסר יותר משתות וכן לא ליהוי מותר יתר על שתות: הכי גרסי' בסדר המשנה (ה) **פחות משתות הגיעו עד שתות ינבה.** וגמ' פליגי אמוראי בשתות עלמה אי הוי כפחות משתות והגיעו וס"ק פיחת מן בית כור שתות וכ"ם פחות משתות הגיעו אבל יותר משתות ולמטה עד שתות ולא שתות בבלל ינבה אי לתמר שתות יתר משתות וס"ק פחות משתות הגיעו כלומר אם יש לוכלה אם לא מיתר מן בית כור שתות וכן ינבה אבל פחות משתות ולמטה עד שתות בבלל ינבה. מן הדמים ואם אינו יתזיר לו קרקע. והאי שתות לאו משום דין לוכלה לתין לוכלה אלא למטלטלי אבל במקרקעי אין לוכלה שאם מכר לו שה פרוטה בשתה או שה מנה בפרוטה הגיעו אלא שיעורא דרבנן היא דהכי מחיל אינש היכא דאתר בסימניו ובמצריו טפי לא מחיל: **גמ' שתות.** הגיעו כפחות משתות היכא דא"ל בסימניו ובמצריו (ה) וס"ק פחות משתות ושתות הגיעו אבל יותר משתות הגיעו דאפי' לקתני פחות משתות הגיעו היינו פיחת מן בית כור שתות וכ"ם פחות משתות הגיעו דאתר עד שתות ינבה משתות הגיעו. וממתני' דקתני עד שתות ינבה משמע ליה לרב הונא עד ולא עד בכלל ולרב יהודה עד ועד בכלל: **מיתיבי.** לרב הונא: הכי גרסינן בתוספתא (פ"ו ה"ח) **בסימניו ובמצריו פיחת שתות או הותיר שתות הרי הוא כשום הדיינין הגיעו.** בכתובות בפרק אלמנה ניזונת (דף נט.): תנן שום הדיינין שפחתו שתות או הותירו שתות משום בבלן בטל. שום הדיינין ג"ד שירדו לשום ונסבי יתומים למכרן לתזון לתשה והבנות: **והא שום הדיינין.** דטעות שתות דילהו הוי ביטול מקח כיתר משתות כדתנן בפרק אלמנה ניזונת כלפרקיות וכיון דתדתי שתות תתכירת בית כור דתתני' כשום הדיינין תלמא כיתר משתות הוי ויחזיר וקתני לרב הונא. ותתי דקתני הגיעו לקתיק תפרש לה שפיר: **אמר לך רב הונא ונטעמיך הגיעו קתני.** דתשתא דהוי כפחות משתות ותדתקשים לי תריעא לך תסיפא שתות או הותיר ס"ק פיחת שתות הגיעו כשום הדיינין לתמרי' נמי הגיעו וכשב"ג הוא דפליג בכתובות ותתר ס"ב תה כ ב"ד יפה ולבך הוי תכרן קיים והגיעו דקתני הכא תתרוייהו קתי דהוי שתות דילהו כפחות משתות וקתני לרב יהודה. ותתר לך רב יהודה לדידי נמי ס"ק לתיכא כשום הדיינין ולא כשום הדיינין דלתר דקתני הגיעו לאו משום דשתות הוי תתילה כפחות משתות (ו) ונעולם שתות כיתר משתות ויחזיר והתי דקא תדתי ליה לשום הדיינין ס"ת משתות כי היכי דכשום הדיינין לא הוי תתילה ס"ג לא הוי תתילה ולא כשום הדיינין דכשום הדיינין הוי השתות תיטול תקח כדתנן התם תכרן בטל ותילו הכא הגיעו כלותר תין השתות יכול לתתיר ותתר לתשתיעין תע"ג דתתו להדדי דתתרוייהו שתות כיתר משתות תפ"ה התם ביטול תקח ותילו הכא התקח קיים והתם היינו טעמא דכיון דטעו ב"ד תוזרין תכל תה שעשו אבל הכא תתרוייהו תפלים בתכר זה לתכור וזה לילקח התקח קיים והתותלה יחזיר. כן נרלה בעיני שיטה זו וכן עיקר לגיכא הכא תיובתא לא לרב הונא ולא לרב יהודה וס"ע תסתברא תדתרינן כשום הדיינין ולא כשום הדיינין כו' ותין כתוב בספרים אלא כשום הדיינין הלכך ליכא לפרושי דתסקנא דתתן דתתר ולטעמיך הוא כו'. יש לשונות תתרים ותין בהן ממש וזה שלי הוא ועיקר. (והשתא לא תיפשיט לן תי כרב הונא תי כרב יהודה) ויש תפרשים אתר לך רב הונא ולטעמיך הא תסתברא היא דתקני הגיעו לפי שתות כיתר משתות דמי יכנה תיבעי ליה לתימר ותתתי דתקני ליה בסימניו ובמצריו תרי זה כשום הדיינין לשתות ולא יהכין ליה ז' ותתלה לכור ולא יהבי ליה ז' קבין ותתצה לכור ולא גבי תקח ובתכר כשום הדיינין ולא כשום הדיינין ותתר לכור: (ז) **אתר ליה.** תהוה תוכר לרב פפא תך קרקע תתזנת לך הוא עשרים גרוי תיסתת עשרים סלע תדתה וכגון דתתר ליה בסימניו ובמצריו ולא הוי אלא תתי תתיכר פחות תשתי ותיינו פחות עשרים גרוי תיסתת עשרים סלע תדתה וכגון דתתר ליה בסימניו ובמצריו ולא הוי אלא תתי תתיכר פחות תשתי ורציו: **תני מילי.** תתיני לרב פפא סברת וקבילת: **תני מילי.** תתניתין היכא אלא קיס ליה לעוקה בתתת השתה תצל תר קרקע תתזנת תכיר תתה שתה זו ויודע היית שתין בו אלא תתתה עשר וכיון דידעת תתלת והכי הלכתא: והא

גר מצוה

כח א ב תיי' פכ"ח תלכ' תכלי' תכיכה הלכה יב סתג עשין פב טוש"ע ת"ח סימן ריח סעיף טו:

רבינו גרשום

פים' בסימניו ובמצריו. של שדה הראה לו המוכר ללוקח דאמר ליה בית כור עפר בסימניו ובמצריו אני מוכר לך הואיל דהראה לו סימניו ומצריו גמר וקנה אפי' פחות שתות כל השדה הגיעו. משום דסימניו ומצריו קא מקני ליה כעין שהוא ועד שתות פחת ינכה לו מן הדמים. כלומר אם פיחת לו יותר משתות כגון שליש או רביע או חומש עד שתות מן השדה ינכה לו מן הדמים כנגד הפחת: רב הונא ורב חסדא פליגי (ו) אדמי' דקתני עד שתות ינכה רב הונא אמ' שתות כפחות משתות. דכי היכי דפחות משתות כגון שמינית שביעית הגיעו הכי נמי פיחת שתות עצמו הגיעו ולא ינכה לו דהכי קאמר מתני' פיחת שתי' הגיעו אבל אי פיחת שליש או רובע או חומש עד שתות אבל שתות דמועט הוא הגיעו משום דעד שתות ינכה ולא השתות בכלל (דעד השתות אמרי' ולא עד בכלל). ורב יהודה אמר שתות עצמה ינכה כיותר משתות דמי. דכי היכי דיותר משתות ינכה דאי פיחת לו שלישית ורביעית וחמישית דינכה לו ה"ג שתות עצמה ינכה לו דהכי קתני מתני' פחות משתות כגון שמינית שביעית או שמינית הגיעו: עד שתות ושתות בכלל. הרי הוא כפחות חומש או רובע וינכה: מיתיבי פיחת שתות או הותיר שתות. להיכא דמכר לו קרקע: הרי הוא כשום הדיינין. דאי שיימו דיינין (מעות) [קרקע] של יתומין וטעו שתות בטל מקח: והא שום הדיינין. להיכא דטעה שתות דמי כמאן דטעי יותר משתות ושקישא לרב הונא דאמר שתות כפחות משתות דמי הגיעו ולא השתות בכלל ינכה והכא קתני דשתות כיותר משתות דמי וכי היכי דיותר משתות בטל מקח ה"ג שתות עצמה דעד ועד בכלל הוא: אמר לך רב הונא ולטעמיך. הא מתרצתא היא משבשתא היא דקתני הגיעו דאי כיותר משתות דמי ינכה מיבעי ליה למימר ואמאי קאמר הגיעו: אלא הכי קתני לה בסימניו ובמצריו הרי זה כשום הדיינין ולא כשום הדיינין ממש. כשום הדיינין לשתות ממש ולא יהבי ליה ז' קבין ומחצה לכור ולא גבי מקח ומכבר כשום הדיינין (הוא) דאילו בשום הדיינין שתות בטל מקח ואילו הכא הגיעו דעד שתות ושתי עצמה

ו) נרלה ל"ל פליגי בפיחות דקתני עד שתות.

ו) דף קל, ב) [מכאן שייך לע"ב], ג) [ב"מ נח:].

הגהות הב"ח

(א) במשנה פחות משתות: (ב) גמ' הגיעו קא מני (אלא) תוי"מ וע"ב גילסא רשב"ם א"ל רב יהודה כשום הדיינין: (ג) רשב"ם ד"ה פחת שתות וכו' קב לפלה והיינו טעמא דלא אמי וכו' ותמרי' אפי' פיחת שתות: (ד) ד"ה ס"ג בסדר המשנה פחת משתות: (ה) ד"ה שתות וכו' ובמצריו סמ"ל ד"ה שתות וכו' ותמ"ל הכי קאמר וכו' לכא דקתני פחת משתות הגיעו היינו פיחת מן הבית כור ג"כ פירוש לפירושו דבמתני' קתני פחת וכ"ע הוא דגרי קומפרס כמו פיחת עס י"ל וס"ק פיחת מן הבית כור שתות וכ"ע יהודה קמפרס פחות משתות אבל בתות, משמע ל"ג פיחת וגם גרי הוא גרסי' פחות משתות: (ו) ד"ה אמר לך וכו' דלעולם שתות: (ז) תוס' ד"ה ס"ג פחות וכו' ספרים דגרסי פחות שתות:

מוסף תוספות

א. אך שקצת קשה דהך דהכא לא הוי כשיטת התלמוד. שם. ב. כלומר וכו' שהולכים בו אחר שתות כמו שהלכו אחר גבול זה גבי שום הדיינין. רבינו יונה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות